

Марина Ковальова,

кандидат юридичних наук, доцент доцент
кафедри адміністративного права і процесу
та митної безпеки Державного податкового
університету
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-7439-8563>

Андрій Шевченко,

здобувач другого (магістерського) рівня
освіти Навчально-наукового інституту
економічної безпеки та митної справи
Державного податкового університету
ORCID: <http://orcid.org/0009-0004-5361-0598>

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОТИДІЇ КОНТРАБАНДИ: ОКРЕМІ АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ

У статті досліджено теоретико-правові засади та особливості юридичної відповідальності протидії контрабанді. Доцільність перегляду теоретико-правових засад пояснюється стрімкістю запровадження змін в українське законодавство щодо протидії контрабанді та посилення юридичної відповідальності за контрабанду. Досліджена правова регламентація криміналізації контрабанди за законопроектом № 5420, що передбачає кримінальну відповідальність за контрабанду товарів у значних та великих розмірах, а також за недостовірне декларування товарів, зокрема вчинене за попередньою змовою зі службовою особою митниці.

Під час проведення аналізу законопроекту № 5420 визначено, що посилення юридичної відповідальності за контрабанду як інструменту її протидії є доволі радикальним та сприятиме більшій «жорсткості» контролю для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Наявна надмірність щодо посилення відповідальності за економічні порушення сьогодення наразі не викликає особливої необхідності, оскільки з огляду на навантаження на митні органи криміналізація контрабанди ще більше змусить митні органи проводити значну кількість перевірок суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, чим підірватиме довіру національного бізнесу до митниці та значно вплине на кількість товарообігу та стабільність зовнішньоекономічної політики України.

Згідно зі статистичними даними, будь-які умови не заважають вчиненню контрабандних правопорушень з метою уникнення сплати митних платежів та інших податків до державного бюджету. Таким чином, підходи до криміналізації контрабанди мають бути поступовими та мати відповідний баланс щодо правової кваліфікації між адміністративним та кримінальним законодавством.

Ключові слова: теоретико-правові засади, криміналізація контрабанди, юридична відповідальність, протидія контрабанді, митна сфера, транснаціональна злочинність

Kovalyova M., Shevchenko A.

Theoretical and legal basis of improving anti-smuggling: certain current aspects

The article examines the theoretical and legal principles and features of legal responsibility for combating smuggling. The expediency of revising the theoretical and legal foundations is explained by the rapidity of the introduction of changes in the Ukrainian legislation on combating smuggling and strengthening legal responsibility for smuggling. The legal regulation of the criminalization of smuggling according to draft law №5420, which provides for criminal liability for the smuggling of goods in significant and large quantities, as well as for the false declaration of goods, in particular, committed with a prior collusion with a customs official, was studied.

During the analysis of draft law №5420, it was determined that the strengthening of legal responsibility for smuggling as a tool for combating it is quite radical and will contribute to greater «toughness» of control for subjects of foreign economic activity. The existing redundancy regarding the strengthening of responsibility for economic violations of today is not particularly necessary at the moment, since taking into account the burden on customs authorities, the emergence of the criminalization of smuggling will only further force customs authorities to conduct a significant number of inspections of subjects of foreign economic activity, which will undermine the trust of national businesses in customs and will significantly affect the amount of turnover and the stability of Ukraine's foreign economic policy.

The available statistical data make it clear that any conditions do not prevent the commission of contraband offenses in order to avoid payment of customs payments and other taxes to the state budget. Thus, approaches to the criminalization of smuggling should be gradual and have an appropriate balance of legal qualifications between administrative and criminal law.

Keywords: *theoretical and legal principles, criminalization of smuggling, legal responsibility, combating smuggling, customs sphere, transnational crime*

Постановка проблеми. Сьогодні складні умови, в яких перебуває українська держава, відображаються не лише на економічному секторі, а й водночас мають суттєво впливають на національну безпеку. Загальна система національної безпеки має забезпечуватись державною владою з максимальним залученням зусиль, незважаючи на будь-які негативні фактори. Тому саме забезпечення стабільності національної безпеки як невід'ємного фактору функціонування держави є одним з пріоритетних напрямків діяльності державної влади, що наголошує на обов'язковому залученні до її підтримки усіх сфер управління. Контрабанда як один із типів транснаціональної злочинності становить найбільш негативне явище у сфері суспільного життя, яке відбувається в кожній країні світу, зокрема в Україні у зв'язку з воєнним станом та процесами світової інтеграції воно є проблемою без кордонів. Незаконне переміщення через митний кордон наркотичних засобів, зброї, боєприпасів, культурних та історичних цінностей традиційно перебуває в центрі уваги кримінальних угруповань як один із способів швидкого збагачення, тому саме боротьба з контрабандою – є найважливішим завданням діяльності державних органів, реалізація якого є необхідною умовою забезпечення економічної безпеки України.

Оскільки митна сфера є однією зі складових загальної системи забезпечення національної безпеки, тобто, крім реалізації економічних функцій, здійснює діяльність щодо виявлення правопорушень, які посягають на безпеку суспільних відносин, на встановлені чинним законодавством митні правила щодо переміщення товарів та транспортних засобів, зокрема транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України. Враховуючи інтеграційні прагнення української держави до європейського простору, надзвичайно важливо сформувати єдині сучасні підходи та механізми щодо протидії контрабанді як одного з найбільших видів митних правопорушень у вітчизняному просторі.

Сучасні тенденції розвитку митної сфери української держави свідчать про те, що держава, незважаючи на складні обставини, намагається сприяти розвитку державної митної справи, зокрема в євроінтеграційному просторі. Зміцнення сектору національної безпеки водночас забезпечується безперешкодним надходженням коштів до державного бюджету шляхом реформування митного законодавства та зміною сталих організаційно-правових підходів до виявлення митних правопорушень, що зумовлює виникнення й інших причинно-наслідкових зв'язків, які відображаються у пошуку нових способів та засобів здійснення митної злочинності.

Враховуючи вищезазначене, доцільно наголосити, що визначення теоретико-правових засад "контрабанди" та її протидії досі залишається предметом багатьох наукових досліджень у вітчизняному просторі. Тому дослідження сучасного стану теоретико-правових засад протидії контрабанді, зокрема розгляд її адміністративних та кримінально-правових аспектів у призмі підвищення криміналізації як нового правового інструменту протидії контрабанді за законопроектом № 5420 «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо криміналізації контрабанди товарів та піддакцизних товарів, а також недостовірного декларування товарів», стане ще одним кроком до визнання цієї проблеми на науковому рівні з подальшим її врегулювання на законодавчому рівні.

Мета статті полягає в тому, щоби провести дослідження теоретико-правових засад протидії контрабанді в призмі адміністративного та кримінального-правового напрямку, визначити деякі юридичні особливості даного правового інституту як окремого виду правопорушення, дослідити останні новації чинного законодавства щодо криміналізації контрабанди та проаналізувати статистичні дані щодо виявлення порушень митних правил протягом періоду 2023 р. У статті значну увагу приділено дослідженню актуального стану теоретико-правових засад та інших актуальних аспектів щодо протидії контрабанді, дослідженню правової регламентації криміналізації контрабанди за законопроектом № 5420, що передбачає кримінальну відповідальність за контрабанду товарів у значних та великих розмірах, а також за недостовірне декларування товарів, зокрема вчинене за попередньою змовою зі службовою особою митниці.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема протидії контрабанді у правовому полі України не є новою, існує багато різних підходів до вирішення та вдосконалення її правового інструментарію.

Зокрема, вказану проблему досліджували такі науковці, як: Рябченко О. П., Дорофєєва Л. М., Тильчик В. В., Лекарь С. І., Хомулянський В. В., Пашко П. В., Гребельник О. П., Бандурка О. М., Допілка В. О. та ін.

Доцільно зазначити, що проблема контрабанди досі актуальна, оскільки правопорушення в митній сфері, незважаючи на посилену юридичну відповідальність за їх вчинення, характеризуються особливою винахідливістю. Таким чином, у статті досліджено напрацювання щодо протидії контрабанді, аналізу змін до чинного законодавства та статистичних даних від Держмитслужби.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перехід української держави на засади ринкової економіки, активізація зовнішньоекономічних торговельних зв'язків, підвищення товарообігу між країнами в рамках посиленого курсу на європейську інтеграцію спричинило чимало процесів, що зумовлюють негативні причинно-наслідкові зв'язки. Водночас зростає економічна злочинність у тимчасово складних умовах воєнного стану, що в перешкоджає здійсненню розвитку та стабільного функціонування національного виробництва, стимулює інфляцію, сприяє зменшенню надходжень до державного бюджету. Серед інших видів економічних правопорушень практично переважну загрозу становить безпосередньо контрабанда як окремий вид порушення митних правил. Безперервні процеси боротьби та намагання протидіяти контрабанді тривають вже протягом не одного десятку років, проте практичне застосування кримінально-правових методів є недостатнім або не завжди доречним переважно через суперечливість правових норм чинного кримінального та митного законодавства [1, с. 191–192]. Зокрема, не завжди ефективно застосування адміністративного законодавства як юридичної відповідальності через конкуренцію правових норм щодо вчиненого правопорушення.

Будь-який державно-правовий механізм характеризує собою єдину, впорядковану систему сукупності структурно пов'язаних між собою елементів реалізації певних державних функцій, що утворюють його структуру та спрямовані на досягнення основної державної мети [2]. До вищезгаданих елементів доречно віднести: окремі правові норми, нормативно-правові акти, систему суб'єктів, що реалізують державну політику протидії певним правопорушенням.

Адміністративно-правовий механізм протидії контрабанді за своєю практичною сутністю являє собою процес реалізації формально визначених та юридично закріплених адміністративним та митним законодавством обов'язкових правил поведінки як для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, так і для інших суб'єктів переміщення через митний кордон України [3, с. 63]. Водночас реалізація правових приписів адміністративного та митного законодавства, з урахуванням юридичного інструменту щодо притягнення до відповідальності суттєво впливає на ефективність протидії не лише порушенням митних правил, а й протидії контрабанді. З огляду на це можна зробити висновок, що ефективна боротьба з митною злочинністю, її протидії та запобіганню прямо залежить від належного рівня організації та правового забезпечення чинного законодавства відповідно до адміністративного та кримінального законодавства.

Здійснення будь-якої дії завжди обумовлено певною метою. Вчинення вольового акту завжди спрямовано на досягнення визначеної мети, що характеризується суб'єктивним рішенням, обумовленим об'єктивною необхідністю. З огляду на те, що вчинення такого правопорушення як контрабанда, завжди спрямовано на досягнення мети щодо уникнення сплати митних платежів або з іншою метою «обійти систему» за суб'єктивною характеристикою, що підтверджується об'єктивною необхідністю дотримання встановлених правил щодо переміщення товарів через митний кордон. Таким чином, спрямування теоретико-правових засад протидії контрабанді відповідно до адміністративного та кримінально-правового напрямку вбачається як інструмент досягнення бажаного результату, який має на меті держава в особі працівників митних органів через здійснення необхідних процедур контролю щодо попередження вчинення такого правопорушення, як контрабанда, та недопущення його вчинення загалом [4, с. 97–98].

З огляду на вищевикладене основною метою адміністративно-правових засад протидії контрабанді є мінімізація випадків вчинення порушення митних правил (контрабанда), що становить протиправне діяння, що посягає на встановлений державою порядок переміщення товарів з подальшим заподіянням шкоди державному бюджету, правовим наслідком якого є застосування заходів адміністративного чи кримінального правового реагування.

Протидія вчиненню правопорушень митної сфери є невід'ємним компонентом у процесі дослідження теоретико-правових засад боротьби з будь-яким видом правопорушення. Тому розкриття поняття «протидії» в призмі інструменту боротьби з контрабандою як окремим видом порушення митних правил доречно для подальшого розуміння діяльності даного компоненту в процесі припинення митної злочинності. Зміст, сутність та ознаки поняття «протидії» найкраще відображено в науковій праці Бандурки О. М. та Литвинова О. М., присвячених системі протидії злочинності. Зокрема, під протидією з огляду

на її ознаки доречно розуміти сукупність спільних попереджувальних заходів, спрямованих на зниження рівня протиправних діянь, до яких долучається велика кількість суб'єктів протидії з метою їх недопущення [5, с. 173–174]. Водночас протидія може здійснюватися як за допомогою профілактичної запобіжної діяльності, спрямованої на виявлення і подальше усунення причин протиправної діяльності, так і за допомогою інструментів боротьби, запобігання, припинення та розкриття правопорушень. З огляду на це термін «протидія» за таким підходом вказує на систематичний, безперервний процес супротиву вчиненню новим правопорушенням та характеризується постійною розробкою методів, способів, засобів щодо такого супротиву. Наявний підхід правового забезпечення, що становить сукупність нормативно-правових актів різної юридичної сили, котрі регулюють суспільні відносини, що виникають у межах діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, інститутів громадського суспільства, спрямований на попередження вчинення адміністративних та кримінальних правопорушень у митній сфері, а також сприяє забезпеченню оперативного та справедливого реагування на факти таких правопорушень.

Теоретико-правові засади протидії контрабанді охоплюють не лише адміністративно-правовий вплив, а й включають кримінально-правові засади. Питання криміналізації контрабанди протягом багатьох років актуальне, оскільки відповідальність, що встановлена Митним кодексом України, недостатня та потребує застосування відповідних санкцій кримінально-правового характеру [6]. У вересні 2023 р. Комітет Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності здійснив перегляд свого рішення від 2021 р. щодо рекомендацій прийняття в другому читанні законопроекту № 5420 [7]. Згідно із законопроектом № 5420 пропонується до двох статей чинного Кримінального кодексу України внести зміни, що передбачають кримінальну караність за контрабанду та охоплює дві нові статті. Таким чином, ухвалення цього законопроекту кримінальне законодавство охопить чотири окремі статті за вчинення такого протиправного діяння, як контрабанда, тобто переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням або поза митним контролем [8]. Станом на 11 грудня 2023 р. цей законопроект вже офіційно прийняла Верховна Рада України [9]. Ухвалення такого доволі радикального рішення щодо боротьби з транснаціональною злочинністю (контрабандою) є однією з умов виділення українській державі останнього траншу макрофінансової допомоги від Європейського Союзу.

Оновлення правових норм щодо протидії контрабанди передбачає такий виклад у статтях Кримінального кодексу України: стаття 203-1 – контрабанда товарів, крім підакцизних товарів та електричної енергії, вчинена у значному розмірі від 1,342 млн грн, передбачає штраф від 170 тис. до 425 тис. грн. У великому розмірі від 2,684 млн грн – штраф 850 тис. до 1,25 млн грн або позбавлення волі від 5 до 10 років. Якщо вчинена організованою групою – позбавлення волі від 7 до 11 років. Водночас ст. 201-4 визначає, що контрабанда підакцизних товарів, крім електричної енергії за умови, якщо вчинена у значному розмірі, тобто від 671 тис. грн, передбачає штраф від 340 тис. до 680 тис. грн або позбавлення волі від 3 до 6 років. У великому розмірі від 1,342 млн грн – штраф від 1,275 млн грн до 2,040 млн грн або позбавлення волі від 6 до 11 років. Якщо вчинена організованою групою – позбавлення волі від 10 до 12 років.

Застосування настільки жорстких санкцій до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності може суттєво вплинути на обсяги товаропотоків та функціонування національного бізнесу [10]. Законопроектом № 5420 фактично закладається відносна непропорційність розміру шкоди для правової кваліфікації контрабанди. Зокрема, акцентується саме на вартості переміщених товарів, а не на сумі несплаченого податку. З огляду на те, що питання визначення митної вартості доволі дискусійне та здебільшого трапляються випадки завищення митної вартості митними органами, то посилення санкцій до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності згідно із законопроектом № 5420 призведе до зростання виникнення спорів між державою та національним бізнесом, внаслідок чого буде додаткове навантаження на судові та митні органи. Законопроект фактично не передбачає звільнення бізнес-сектору від кримінальної відповідальності, навіть якщо особа відшкодує шкоду до моменту притягнення її до кримінальної відповідальності, що підтверджує надмірну суворість покарання за контрабанду товарів та підакцизних товарів. Таким чином, надмірність у посиленні покарання за економічні правопорушення не відповідає принципам співмірності покарання, оскільки кваліфікуючи покарання як тяжке і особливо тяжке, держава має тримати баланс між карною та компенсаторною функціями. Перехід правопорушення від адміністративної до кримінальної категорії, кількість та винахідливість для вчинення таких правопорушень не буде мати змін, навпаки спірність ситуації та правової кваліфікації значно підвищить навантаження на судові органи.

Тенденції функціонування будь-якого сектору державного управління та його основних змін практично завжди підтверджуються статистичними даними. Митна сфера як один із елементів державного управління в якості інструмента контролю за товаропотоком та надходженнями до державного бюджету

веде облік та фіксує кожні зовнішньоекономічні операції та факти порушення встановлених правил щодо переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордон. У призмі розгляду теоретико-правових засад протидії контрабанді як окремому порушенню митних правил, доречно розглянути статистичні дані Держмитслужби протягом періоду 10 місяців 2023 р. [11]. Отже, протягом 10 місяців 2023 р. працівники Держмитслужби виявили 10124 фактів порушення митних правил. Вилучено предметів порушення на суму 669 млн грн, що охоплюють: промислові товари на 483 млн грн, продовольчі товари на 66 млн грн, понад 73 млн грн валюти та валютних цінностей, транспортних засобів на суму понад 46 млн грн. Зокрема, митницями Держмитслужби розглянуто 2894 справи та накладено стягнень на суму 97 млн грн, з яких 65 млн грн стягнуто до державного бюджету. За результатами розгляду справ судами накладено стягнень понад 1 млрд 800 млн грн, з яких 954 за фактом конфіскації та 869 за фактом накладення штрафу. Таким чином, якщо порівняти з аналогічним періодом 2022 р., цей показник збільшився в 3 рази, тобто зріс на 7 млрд 600 млн грн (табл. 1).

Таблиця 1

Показники порушення митних правил протягом 10 місяців 2023 р.*

Вид показника	Цифровий показник
Виявлено фактів порушення митних правил	10, 124
Вилучено предметів порушення, з яких:	669 млн. >
Промислових товарів	483 млн. грн.
Продовольчих товарів	66 млн. грн.
Валюта та валютні цінності	73 млн. грн.
Транспортні засоби	46 млн. грн.
Розглянуто справ митницями Держмитслужби	2, 894 справи
Накладено стягнень	1, 8 млрд. грн. >
Загальний показник складає	В 3 рази >

*Складено на основі даних офіційного порталу Держмитслужби України протягом періоду 10 місяців 2023 р.

Висновки. Теоретико-правові засади протидії контрабанді та іншим порушенням митних правил займають одне з вагомих місць за актуальністю дослідження вітчизняними науковцями та практиками. Зокрема, включають не лише адміністративно-правовий характер дослідження, а й охоплюють кримінально-правовий напрямок. Питання криміналізації контрабанди було та є актуальним повсякчас. Увага, що концентрується довкола законопроекту № 5420 присутня не лише з причин цього законопроекту як новації, а й тому, що такий крок державної влади доволі радикальний в аспекті посилення юридичної відповідальності за контрабанду як інструменту її протидії та сприятиме більшій «жорсткості» контролю для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Надмірність у посиленні покарання за економічні правопорушення, на нашу думку, наразі не викликає особливої необхідності. Зокрема, поява криміналізації контрабанди лише збільшить кількість перевірок митними органами суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, внаслідок чого виникне додаткове навантаження на митні органи та підірив довіри національного бізнесу до митниці, що значно вплине на кількість товарообігу. Статистичні дані дають зрозуміти, що будь-які умови не заважають вчиненню контрабандних правопорушень з метою уникнення сплати митних платежів та інших податків до державного бюджету. Таким чином, підходи до криміналізації контрабанди мають бути поступовими та мати відповідний баланс щодо правової кваліфікації між адміністративним та кримінальним законодавством.

Список використаних джерел

1. Допілка В. О., Павловська І. Б. Теоретико-правові засади відповідальності за порушення митних правил. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія : Право.* 2021. № 67. С. 190–194.
2. Лекарь С. І. Місце адміністративно-правового механізму забезпечення економічної безпеки держави у системі державно-правового механізму. *Адміністративне право і процес.* 2013. № 1. С. 15–20.
3. Хомутянський В. В. Сутність адміністративно-правової протидії порушенням митних правил: окремі наукові підходи до розкриття. *The scientific heritage.* 2020. Vol. 4. № 50. P. 62–67.

4. Пихтін О. О., Кондратов Д. Ю. Питання кваліфікації та відмежування контрабанди від суміжних злочинів. Університетські кримінально-правові та кримінологічні читання : зб. тез доп. І Всеукр. курсант.-студент. наук.-практ. конф. (16 черв. 2017 р., м. Харків). С. 97–101.
5. Бандурка О. М., Литвинов О. М. Система протидії злочинності: поняття та сутність. *Вісник Кримінологічної Асоціації України*. 2015. № 2 (10). С. 168–177.
6. Митний кодекс України : Закон України № 4495-VI від 13.03.2012р. Верховна Рада України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення: 03.12.2023).
7. Проект Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо криміналізації контрабанди товарів та підакцизних товарів, а також недостовірного декларування товарів. *Верховна Рада України. Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/26408> (дата звернення: 03.12.2023)
8. Наслідки «новації» для українського бізнесу від криміналізації контрабанди товарів, запропонованих у законопроекті № 5420. *Офіційний портал видавництва юридична практика Pravo.ua*. URL: <http://surl.li/mqreh> (дата звернення: 03.12.2023).
9. Верховна Рада прийняла законопроект про криміналізацію контрабанди. Офіційний портал інформаційного агентства PWC. URL: <http://surl.li/onxsv> (дата звернення: 05.12.2023).
10. Нова спроба криміналізувати контрабанду: що пропонує законопроект Президента і які в нього шанси. *Офіційний портал інформаційного видання The page UA*. URL: <http://surl.li/nwcaa> (дата звернення: 05.12.2023).
11. За 10 місяців 2023 року митниці Держмитслужби виявили порушень митних правил на суму 7,6 млрд грн. *Офіційний портал Державної митної служби України*. URL: <http://surl.li/nwcb1> (дата звернення: 06.12.2023).

References

1. Dopilka, V. O. & Pavlovska, I. B. (2021). Theoretuko-pravovi zasadu vidpovidalnosti za poryshennia mutnuch pravul [Theoretical and legal bases of responsibility for violation of customs rules]. *Naukovy byulleten Uzhgorodskogo natsionalnogo universitetu – Scientific Bulletin of Uzhgorod National University*, 67, 190-194 [in Ukrainian]
2. Lekar, S. I. (2013). Misce administrativno-pravovogo mekhanizmu zabezpechennya ekonomichnoi bezpeki derzhavi y systemi derzhavno-pravovogo mekhanizmu [The place of the administrative-legal mechanism for ensuring the economic security of the state in the system of the state-legal mechanism]. *Administrativne pravo i process – Administrative law and process*, 1, 15-20 [in Ukrainian]
3. Khomutyansky, V. V. (2020). Sytnist administrativno-pravovoi protidii porushennyam mutnuch pravul: okremi naykovi pidchodu do rozkruttya [The essence of administrative and legal counteraction to violations of customs rules: separate scientific approaches to disclosure]. *The scientific heritage*, 4 (50), 62–67 [in Ukrainian]
4. Pikhin, O. O. & Kondratov, D. Y. (2017). Putannya kvalifikatsii ta vidmezhuвання kontribandu vid sumizhnuch zlochuniv [Questions of qualification and differentiation of smuggling from related crimes]. *Universitetsky kruminalno-pravovi ta kruminologichni chutannya. – University Criminal Law and criminological readings*, 97-101 [in Ukrainian]
5. Bandurka, O. M. & Litvinov, O. M. (2015). Systema protidii zlochinnosti: ponyattya ta sytnist [Crime counteraction system: concept and essence]. *Sychasny theoretichny ta practichny zasady cruminologii – Modern theoretical and Applied Problems of criminology*, 2(10), 168-177 [in Ukrainian]
6. Mutnyy Kodeks Ukrainu: Zakon Ukrainu [Customs Code of Ukraine: Law of Ukraine] № 4495-VI vid 13.03.2012. *Verkhovna Rada Ukrainy. Ofitsiiny vebportal parlamentu Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine. Official website of the Parliament of Ukraine*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> [in Ukrainian]
7. Zakonoproekt pro vnesennia zmin do Kruminalnogo ta Kruminalno-Procesyalnogo kodeksy Ukrainu schodo kruminalizatsii kontribandu tovariv i pidakciznux tovariv, a takozh nedostovirnogo deklaruvannya tovariv [Draft law on amendments to the Criminal Code of Ukraine and the Criminal Procedure Code of Ukraine on criminalization of smuggling of goods and excisable goods, as well as false declaration of goods]. *Information Of Vidomosti Verkhovnoi Radu Ukrainu – Information Of The Verkhovna Rada Of Ukraine*. Retrieved from <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/26408> [in Ukrainian]

8. Naslidky «novatsii» dlya ukrainskogo biznesy vid kriminalizatsii kontrabandu tovariv, zaproponovanux u zakonoproekti №5420 [Consequences of the «innovation» for Ukrainian business from the criminalization of smuggling of goods proposed in the draft law №5420]. *Ofitsiyunii portal vudavnutstva yuruduchna praktuka Pravo.ua – Official portal of legal practise publishing house Pravo.ua*. Retrieved from <http://surl.li/mqreh> [in Ukrainian]
9. Verkhovna Rada prunyala zakonoproekt pro kruminalizatsiyu kontrabandu [The Verkhovna Rada has adopted a bill on criminalizing smuggling]. *Ofitsiyunii portal informacijnogo agentstva PWC – Official portal of the news agency PWC*. Retrieved from <http://surl.li/onxsv> [in Ukrainian]
10. Nova sprobа kruminalizuvatu kontrabandu: scho proponue zakonoproekt Prezudenta i yaki v nyogo shansu [A new attempt to criminalize smuggling: what the President’s bill offers and what are his chances]. *Ofitsiyunii portal informacijnogo agentstva UA page – Official portal of the information type of the UA page*. Retrieved from <http://surl.li/nwcaa> [in Ukrainian]
11. Za 10 misyatsiv 2023 roku mutnutsi Derzhmutsluzhby vuyavulu poryshen mutnuch pravul na symy 7,6 mlrd. grn. [For 10 months of 2023, the state Customs Service revealed violations of customs rules in the amount of UAH 7.6 billion]. *Ofitsiyunii portal Derzhavnoi mutnoi slyzhbu Ukrainu – Official portal of the state customs service of Ukraine*. Retrieved from <http://surl.li/nwcb1> [in Ukrainian]

Стаття надійшла до редакції 25.01.2023